

СЕКЦІЯ 3. УПРАВЛІННЯ НАУКОВИМИ ТА НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ РЕГІОНУ

Катеринюк В.І.

головний спеціаліст відділу взаємодії
з органами місцевого самоврядування,
моніторингу та позапланового контролю
Управління Державної служби якості
освіти у Рівненській області
м. Рівне, Україна

ПРАВО НА ДОСТУПНУ І ЯКІСНУ ОСВІТУ В ГРОМАДІ: ХТО ВІДПОВІДАЄ І ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЄ

Громада розпочинається з дитини. Майбутнє кожної громади залежить від дітей та їх бажання залишитися жити і працювати в громаді, коли вони досягнуть повноліття.

У всьому світі заклик до доступу до якісної освіти змінює діалог щодо нашого майбутнього. Якісна освіта сприяє особистісному та професійному розвитку людини, а також соціальному, культурному, економічному, політичному та екологічному розвитку суспільства в цілому. Право на освіту визнається в якості фундаментального права людини в ключових міжнародних правостановлюючих документах, таких, як Загальна декларація прав людини (1948 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.) та Конвенція про права дитини (1989 р.). Різноманітні міжнародні правові інструменти зобов'язують державу поважати, захищати, заохочувати та реалізовувати право на освіту.

Досягти високої якості надання освітніх послуг населенню можна через модернізацію освітньої галузі громад з урахуванням сучасних тенденцій розвитку, комплексної інформатизації освіти та створення відповідного навчального середовища, запровадження новітніх освітніх технологій у навчальний процес, забезпечення наукового підходу до виховання та соціалізації підростаючого покоління, запровадження моніторингу системи освіти і модернізації матеріально-технічної бази.

В Україні розпочалася реформа у сфері середньої освіти. Вона докорінно змінює її філософію, зосереджуючи увагу на дитиноцентризмі, особистісно орієнтованому навчанні, формуванні загальнолюдських цінностей, впровадженні інноваційних методів, партнерстві між усіма суб'єктами освітньої політики, безпеці та відсутності дискримінації в навчальному закладі. Такі глобальні завдання мусять знайти своє відображення і на локальному рівні:

- в управлінні освітньою мережею об'єднаної територіальної громади;
- у впровадженні інноваційних методів навчання в кожному, навіть найбільш віддалену школу;
- у зміні стосунків між учителями, батьками та учнями.

Які обов'язки покладає на органи управління освітою в громадах новий Закон України «Про освіту»?

Стаття 66 нового Закону України «Про освіту» визначає наступні повноваження місцевих органів управління закладами освіти:

- відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності освіти;

- планують та забезпечують розвиток мережі закладів освіти;

- мають право засновувати заклади освіти, а також реорганізовувати та ліквідувати їх;

- забезпечують рівні умови для розвитку закладів освіти всіх форм власності;

- забезпечують гуртожитками та/або перевезенням здобувачів профільної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються не за місцем проживання (обласні ради);

- закріплюють за закладами початкової та базової середньої освіти територію обслуговування (районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад);

- забезпечують та фінансують підвезення учнів і педагогічних працівників до закладів початкової та базової середньої освіти і у зворотному напрямку (у разі потреби – транспортними засобами, пристосованими для перевезення осіб, які пересуваються на кріслах колісних).

Разом з тим варто зазначити, що згідно статті 26 даного Закону, керівник закладу освіти, окрім іншого, забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм, забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу освіти та несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу.

З положень Закону «Про освіту» випливає, що громада повністю відповідає за надання освітніх послуг на своїй території. Щоб процес надання цих послуг був ефективним, потрібно поставити перед собою мету, досягнути яку прагнутиме рада громади.

Якісна освіта має розглядатися комплексно з точки зору забезпечення достатніх ресурсів, залучення до участі у професійних процесах,

досягнення результатів, які відповідають потребам як учнів, так і суспільства. У цьому відношенні якісна освіта – це більше, ніж показники навчання. Такі вміння, як вирішення проблем, інноваційність, творчість також є важливими, так само, як і соціальні та інші життєво необхідні компетентності.

Досягнення зазначеної мети потребує скоординованих дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Органи самоврядування новостворених об'єднаних територіальних громад, як показав досвід перших років їхнього існування, від самого початку зіткнулися з багатьма проблемами саме в питаннях управління освітньою сферою.

У ході адміністративно-територіальної реформи створено такі умови, коли в місцевій раді та її виконавчому органі зосереджено практично всі управлінські та фінансові повноваження. Зміни в українському законодавстві, зокрема у фінансовій, бюджетній та податковій сферах, надали громадам можливість отримати стабільні джерела доходів, мати прямі фінансові відносини з державним бюджетом. В ОТГ з'явилася реальні можливості подолати численні проблеми, які накопичилися в освіті через велику кількість малокомплектних і надзатратних сільських шкіл, заощаджувати значні кошти на місцях. Це дало поштовх для початку реалізації власної стратегії поліпшення надання освітніх послуг населенню завдяки оптимізації шкільної мережі, створенню нової системи методичної служби, впровадженню нової структури позашкільного розвитку, забезпеченню якісного профільного навчання учнів старшої ланки, реорганізації наявної системи ЗНЗ та ДНЗ тощо. З огляду на це органи місцевого самоврядування ОТГ мають використати одне з ключових управлінських повноважень, надане їм реформою децентралізації – право й можливість формувати власну ефективну систему забезпечення освітніми послугами мешканців громади.

Питання якості освітніх послуг насправді виходить далеко за межі компетенції та можливості об'єднаної громади. Зважаючи на постійні динамічні зміни в суспільстві, бурхливі процеси глобалізації та інформатизації життя як в світі, так і в Україні, стрімко змінюється зміст освіти, особливо її середньої ланки. Якщо ж говорити про об'єднані громади, можна виокремити бажання її мешканців покращити якість освітніх послуг та оптимізувати діяльність місцевих органів влади в цьому напрямі. Великі надії мешканці громад покладають на те, що створення ОТГ справді допоможе поліпшити їхнє життя, зробить в першу чергу послуги системи освіти з боку місцевої влади більш якісними та такими, які будуть відповідати європейському рівню.

Враховуючи, що управління освітою в громаді є новим і досить складним завданням, варто спробувати більш ефективно будувати різні

форми конструктивного й взаємовигідного партнерства з відповідними органами управління освітою всіх рівнів (органами управління освітою сусідніх громад, відділами та управліннями освіти районних та обласної державних адміністрацій тощо).

У питаннях забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, сприяттні зростанню суспільної довіри до освіти варто окремо звернути увагу на взаємодію органів місцевого самоврядування, керівників закладів освіти та фахівців Державної служби якості освіти України, які насамперед покликані надавати допомогу закладам освіти та їх засновникам у розбудові внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Працівники служби якості освіти допоможуть визначити, які найкращі складові освітнього середовища закладу, а що потребує покращення, що в роботі педагогів потребує підтримки, чи справедливо заклад освіти оцінює навчальні здобутки учнів, наскільки управлінські процеси закладу сприяють забезпеченню високої якості освіти тощо. Ми щиро сподіваємось, що у такій плідній співпраці кожен освітній заклад зможе вибудувати успішну траєкторію власного розвитку, що в кінцевому результаті сприятиме реалізації права кожного громадянина на доступну та якісну освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Клокар Н.І., Науменко Г.Г., Гунько Л.В. Освіта в ОТГ: нові підходи до управління в умовах децентралізації влади. *Рідна школа*. 2017. №11-12. С.27-31.
3. Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. Київ, 2017. 128 с.
4. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу : загальна характеристика : навчальний посібник. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
5. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України: метод. посіб. із збіркою кращих практик / А. Кавунець, А. Ланова, О. Гуменна та ін. Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. 120 с.
6. Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи: *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Чернівці, 26-28 жовтня 2017 р.). Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. 336 с.